

Matija Murko in ameriška komparativistika

Blaž Zabel

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za filozofijo, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana
<https://orcid.org/0000-0001-6512-1565>
blaz.zabel@ff.uni-lj.si

V prispevku razpravljam o recepciji del Matije Murka v ameriški komparativistiki. A znani zgodovinski narativi o primerjalni književnosti ne predstavljajo primerne okvira za specifične tega raziskovalnega problema. Tako najprej predstavim kanonizirane zgodovine primerjalne književnosti, nato pa preko raziskave sprejema in vpliva Matije Murka na razvoj ameriške komparativistike pred in po drugi svetovni vojni pokažem, da kanonizirane zgodovine vede nekatera obdobja preprosto spregledajo. Pri tem se osredotočim na raziskavo Murkovega vpliva na razvoj tako imenovane teorije ustnosti, predvsem na delo Alberta Batesa Lorda (1912–1991). Nato razpravljam o recepciji Murkovih del v zgodnji ameriški komparativistiki, predvsem pri Charlesu Millsu Gayleyju (1858–1932) ter »harvardskih folkloristih«. Tako pokažem, da raziskovanje diseminacije del nekanoničnega raziskovalca, v tem primeru Matije Murka, odpira vrata celo v neznane in povsem spregledane zgodovine komparativistike.

Ključne besede: primerjalna književnost / slovenski literarni zgodovinarji / Murko, Matija / ameriška literarna veda / teorija ustnosti

Uvod

Kot vsaka akademska veda ima tudi primerjalna književnost svojo zgodovino. A ker je primerjalna književnost, če si izposodim besede Renéja Welleka, v dolgotrajni krizi in ker nihče čisto zares ne ve, kaj komparativistika sploh je, se ne gre čuditi, da si tudi njeno zgodovino vsak predstavlja nekoliko drugače. Ena izmed posledic raznoterih prevpraševanj in opredeljevanj primerjalne književnosti je tudi ta, da danes ne poznamo zgolj ene, temveč več zgodovin te vede. To spoznanje, ki ga podrobneje predstavim v prvem razdelku besedila, je pomembno tudi za razumevanje vpliva in recepcije del Matije Murka v ameriški komparativistiki. Znani zgodovinski pregledi primerjalne književnosti – tudi pri nas (gl. npr. Virk) – namreč pravijo, da so ameriško komparativistiko

razvijali predvsem evropski komparativisti, ki so med drugo svetovno vojno emigrirali v Združene države Amerike. Nekateri med njimi so gotovo poznali tudi Murkove raziskave, a kot pokaže raziskava, ta nanje (razen na Romana Jakobsona) ni bistveno vplival. In vendar je Murko v ameriški primerjalni književnosti pustil neizbrisen pečat – in to ne le po drugi svetovni vojni, temveč že mnogo prej, celo konec 19. stoletja, ko naj ameriška komparativistika sploh še ne bi obstajala. Raziskovanje recepcije Matije Murka torej zahteva drugačno razumevanje zgodovine komparativistike, saj znani zgodovinski narativi niso primerni za razumevanje Murkovega prispevka k primerjalni književnosti v Ameriki (in kot pokažejo druge razprave v tej tematski številki tudi v Evropi ne). Prav v tej nezmožnosti uvrstitve Murkovih raziskav v katero izmed kanoniziranih zgodovin primerjalne književnosti pa se odpira pot za raziskovanje drugačnih, nekanoničnih zgodovin te vede. V zadnjem delu besedila tako pokažem, da raziskovanje Murkove recepcije odkrije do sedaj zelo slabo poznano tradicijo predvojne in medvojne ameriške komparativistike, ki ostaja zakrita tudi zaradi ustaljenih prepričanj o tem, kako se je veda razvijala skozi čas.

O znanih zgodovinah komparativistike

Razprave o tem, kdaj se je primerjalna književnost sploh začela, kako se je metodološko razvijala skozi čas in kdo so bili najvplivnejši komparativisti, vedo spremljajo že od samega začetka. Tako so številni komparativisti svoje raziskave utemeljevali s preteklimi praksami. V preteklost so pogledovali tudi, če so bili nezadovoljni s prevladujočimi pristopi svojega časa in so iskali nove načine primerjalnega raziskovanja. Včasih so se v borbi za priznanje primerjalne književnosti kot samostojne akademske vede sklicevali tudi na slavne predhodnike. Že bežen pregled pregovornih začetkov komparativistike potrди to tezo. Johann Wolfgang von Goethe je tako svoje ideje o svetovni književnosti (*Weltliteratur*) razvijal v dialogu s številnimi starejšimi kolegi, kot so na primer Friedrich Schiller, Jean-Jacques Ampère in Thomas Carlyle (gl. Strich; Martí Monterde). Max Koch se je pri opredelitvi nove vede v uvodniku prve številke *Zeitschrift für vergleichende Litteraturgeschichte*¹ oprl na dolgo zgodovino primerjalnih praks v nemški literarni vedi (Koch). In celo Hugo Meltzl se je pri opredelitvi svoje ideje o »poliglotizmu«

¹ V tej reviji je svoj članek o *Povesti o sedmih modrecih* objavil tudi Murko (gl. Murko, »Beiträge«).

skliceval na egiptologijo in asirologijo (Meltzl 44). Očitno je torej, da so razmisleki o tem, kaj je primerjalna književnost, s čim se ukvarja, kako primerjati, kaj sta njen smisel in cilj, močno povezani z razpravo o zgodovini te vede.

A če se zgodnji komparativisti še niso ozirali na to, da se njihove zgodovinske opredelitve med seboj močno razlikujejo, je institucionalizacija primerjalne književnosti potrebovala uraden zgodovinski narativ. Pravzaprav je projekt kodifikacije zgodovine vede – poleg metodologije – eno tistih področij, ki raziskovalcem omogoča legitimacijo primerjalne književnosti kot samostojne akademske discipline. Institucionalizacija primerjalne književnosti torej potrebuje kanonizirano zgodovinsko pripoved, ki to vedo historično legitimira, upraviči njene raziskovalne probleme, vprašanja in metode, pri tem pa jo razmeji od drugih akademskih ved, predvsem tistih, ki se prav tako ukvarjajo s književnostjo (npr. različne nacionalne literarne vede). Tako se je od začetka ustoličenja vede na univerzah pojavilo kar nekaj predlogov uradne razlage njene zgodovine. Nekaj teh zgodovin je dobro znanih in so postale del kanona, med njimi pa prevladujejo naslednje tri.

Prva institucionalizirana razlaga zgodovinskega razvoja vede se je vzpostavila v Franciji, in sicer v času institucionalizacije *la littérature comparée* na francoskih univerzah od začetka 20. stoletja dalje. Kot dobro vemo, so v tem zgodnjem obdobju francoski komparativisti (na primer Ferdinand Brunetière, Joseph Texte, Fernand Baldensperger in Paul Van Tieghem) kot glavno nalogo nove vede določili raziskovanje novoveških – ne pa starejših – literarnih tradicij s primerjalno metodologijo, ki se osredotoča na preučevanje mednarodnih literarnih odnosov in vplivov. Prav tako je znano, da so takšno metodološko opredelitev nove vede upravičevali z zgodovinskim mankom preučevanja mednarodnih literarnih vplivov znotraj starejših, pretežno nacionalnih literarnih ved. Tako so francoski komparativisti precej pozornosti namenili tudi starejši literarni vedi, s pomočjo katere so poskušali legitimirati obstoj nove literarnovedne discipline. Pri tem so se osredotočili na kritiko nacionalnih literarnih ved, pa tudi na iskanje predhodnikov komparativistike v 18. in 19. stoletju v francoski, nemški in italijanski literarni vedi (do določene mere pa tudi na razmejitev primerjalne metode od nemške komparativistike, ki se je osredotočala predvsem na zgodovino literarnih tem, torej na *Stoffgeschichte*).² Od leta 1930 so glavna gonilna sila takšne uradne komparativistične zgodovine postali priročniki, praviloma naslovljeni *La littérature comparée*, v katerih

² Čeprav so seveda tematologijo kot področje znotraj primerjalne književnosti upoštevali tudi francoski komparativisti.

zgodovinska razlaga razvoja vede zaseda osrednje mesto.³ V francoski komparativistiki, pod njenim vplivom pa tudi drugod po Evropi (gl. npr. Ocvirk; Hergešić), tako najdemo prvo kanonizirano naracijo o zgodovini primerjalne književnosti, ki raziskovanje vplivov med različnimi nacionalnimi literarnimi tradicijami zgodovinsko razmejuje od drugih pristopov v literarnih vedah.

Druga kanonizirana zgodovina komparativistike je vzniknila kmalu po drugi svetovni vojni. Ta narativ so predlagali predvsem evropski raziskovalci, ki so med drugo svetovno vojno emigrirali v Ameriko, med njimi na primer René Wellek, Renato Poggioli in Ulrich Weisstein. Zgodovina primerjalne književnosti, kot so jo oblikovali ti raziskovalci, je sicer priznavala prispevek francoskih kolegov k razločitvi komparativistike od nacionalnih literarnih ved. Vendar pa so tako rekoč vsi ameriški komparativisti istočasno trdili, da je *la littérature comparée* preveč pozitivistična in osredotočena na literarne vplive. Kot posledica novega dojemanja vede, v kateri so začele prevladovati literarna interpretacija, literarna kritika in literarna teorija, posledično pa tudi manj strogo določena opredelitev primerjalne metode, se je kmalu vzpostavilo prepričanje, da je edina prava primerjalna književnost vzniknila šele po drugi svetovni vojni v Združenih državah Amerike.⁴ Ameriška komparativistika se je tako oklicala za uradno vedo in s tem francosko primerjalno književnost označila za svojo zgodovinsko predhodnico. Takšna razlaga razvoja primerjalne književnosti je postala tako vplivna, da še danes uživa splošno priznanje kot uradni zgodovinski narativ o razvoju te vede (gl. Aldridge; Fokkema; Mourão).

Čeprav takšna razlaga razvoja vede v današnjem času prevladuje, pa so vsaj od preloma tisočletja vse glasnejši pomisleki o tem, da je primerjalna književnost ameriški izum. Tako so se v zadnjih desetletjih pojavile številne nove zgodovine primerjalne književnosti, ki se poskušajo otresti uradnih narativov in različne starejše komparativistične

³ Prvi tak priročnik je leta 1931 izdal Paul Van Tieghem, ki so mu sledili Marius-François Guyard, Claude Pichois in André M. Rousseau, Yves Chevrel ter pred kratkim Bernard Franco.

⁴ Tako je Wellek zapisal, da bo »primerjalna književnost, ki se je vsaj s svojimi uradnimi teoretiki izogibala temu sodelovanju in se oklepala 'dejanskih odnosov', virov in vplivov, posrednikov in odmeva kot svoje edine teme, morala najti pot nazaj v veliki tok sodobne literarne vede in kritike. Primerjalna književnost je v svojih metodah in metodoloških razmislekih postala, naravnost povedano, 'rovte' [*backwater*]. [...] Zato se moramo soočiti s problemom 'literarnosti', osrednjim vprašanjem estetike, narave umetnosti in literature« (Wellek 292–293). Podobno pripoved o pozitivistični »francoski šoli« in kritično usmerjeni »ameriški šoli« najdemo tudi pri drugih raziskovalcih (gl. Weisstein 167–252; Remak; Guillén 46–62).

tradicije iščejo tudi drugod, predvsem v nezahodnih kulturah. Te težnje so seveda posledica zavedanja evropocentrizma (ali amerocentrizma), kar je moč prepoznati tudi v večjem zanimanju za svetovno književnost in postkolonialne književnosti. Tako je na primer Susan Bassnett v delu *Comparative Literature* (1993) spodbudila k priznanju evrocentričnih in kolonialnih predsodkov zahodne primerjalne književnosti ter k iskanju alternativ v neevropski, predvsem indijski literarni vedi. Na ta klic so se odzvali številni raziskovalci, ki so začeli preučevati različne komparativistične tradicije po svetu, tako zgodovinsko (gl. npr. Gossman in Spariosu; Tötösy de Zepetnek; Franco Carvalhal; Eoyang et al.) kot teoretsko (gl. npr. Bassnett; Melas). Nekateri pa so z novimi pristopi osvetlili bolj raznoliko zgodovino tradicionalnih komparativističnih tradicij (gl. Damrosch; Martí Monterde). Predvsem v zadnjem času v ospredje stopa prepričanje, da je zgodovin primerjalne književnosti več.

Čeprav bi Matijo Murka strogo gledano težko uvrstili v katerega izmed zgoraj opisanih zgodovinskih narativov o razvoju vede, različni prispevki v tem zborniku pokažejo, da je pomembno nastopal praktično v vseh teh zgodbah. S študijami o *Povesti o sedmih modrecih* je neposredno sodeloval v nemški *Stoffgeschichte*. Ker je preučeval odnose med nemško in češko romantiko, so ga poznali francoski komparativisti. Kot pokažem v tem članku, pa je največji odmev dosegel prav v ameriški komparativistiki po drugi svetovni vojni ter v sodobnih razpravah o ustni, pa tudi o svetovni in postkolonialni književnosti. A ker je Murko raziskoval številne teme, ki so po svetu doživele različno recepcijo, preučevanje njegove recepcije odpira vrata v neznane in povsem spregledane zgodovine komparativistike. V nadaljevanju se tako posvetim njegovi recepciji v ameriški komparativistiki po in pred drugo svetovno vojno, ki je prav zaradi zgoraj orisanega narativa te vede skoraj povsem izginila v pozabo.

Matija Murko in ameriška komparativistika po drugi svetovni vojni

Matija Murko je v mednarodnem prostoru, predvsem pa v anglosaškem akademskem svetu najbolj poznan po svojih raziskavah južnoslovanske ustne epike. Povedano natančneje, poznan je predvsem po prispevku k tako imenovani teoriji ustnosti (angl. *oral theory*), ki je danes priznana kot ena izmed osrednjih problemskih (in metodoloških) področij v primerjalni književnosti in literarnih vedah. Tako mednarodna javnost Murka prepozna predvsem kot predhodnika ali zgodnjega začetnika

preučevanja ustne književnosti, ta status pa je pridobil prav zaradi svojega vpliva na ameriško komparativistiko. Zato si pogledjmo, kako se je Murko v ameriški primerjalni književnosti uveljavil kot odmeven raziskovalec ustne književnosti.

Za takšno recepcijo Murkovih raziskav južnoslovanske ustne epike sta v prvi vrsti zaslužna predvsem harvardska profesorja Milman Parry (1902–1935) in Albert Bates Lord (1912–1991), ki ju danes poznamo kot najpomembnejša začetnika teorije ustnosti. Teorija ustnosti (poznana tudi kot ustno-formulaična teorija, angl. *oral-formulaic theory*) je smer, ki preučuje bodisi ustno poezijo ali pripovedno prozo, pridobljeno s terenskim zbiranjem (npr. s prepisi ali posnetki izvajalcev), bodisi tisto književnost, ki je bila ustna po svojem izvoru, a se je do danes ohranila zgolj v pisni obliki (kar je značilno predvsem za starejšo epiko). Glavni cilj te smeri je interpretacija ustne književnosti z upoštevanjem izvedbenega in predajnega konteksta, pri čemer ustno-formulaična teorija še posebej izpostavlja pomen značilnih strukturnih enot, kot so epiteti, formulaični izrazi, tipične teme, pripovedni vzorci itd. (gl. Elmer; Foley, »Oral-Formulaic Theory«; Nagy).

Za začetnika te smeri zaradi vplivnosti njegove interpretacije Homerja priznavamo Milmana Parryja. Ameriški homeroslovec, ki je večino svoje kratke akademske kariere deloval na harvardski univerzi, je v homerski epiki prepoznal strukturne vzorce (predvsem konstrukcije samostalnik-epitet ter kratke formulaične fraze), za katere je menil, da so značilnost ustne književnosti. Na podlagi svoje jezikovne analize je tako sklepal, da sta *Iliada* in *Odiseja* po svojem izvoru morali biti ustna epa. Nadalje pa je svoje tezo dokazoval tudi tako, da je slog in kompozicijo homerskih epov primerjal z južnoslovansko epiko, ki jo je opazoval in celo snemal na terenu, v Kraljevini Jugoslaviji. S tem je poskušal dokazati tudi to, da sta bila homerska epa zapisana kasneje, nastati pa sta morala neposredno tekom same ustne uprizoritve (gl. M. Parry; Lord, »Homer«). Čeprav je teza o ustnem izvoru starogrške arhaične epike danes povsem sprejeta, pa si ni težko predstavljati, kako močno je Parryjeva teorija zamajala temelje literarnih ved, ki je Homerja okronala za začetnika evropske (pisne!) književnosti.

Parry se je, kot je zapisal tudi sam, za preučevanje južnoslovanske epike odločil predvsem na podlagi Murkovih raziskav. V tem kontekstu je omenjal njegova pariška predavanja v letih 1928, ki so leto kasneje izšla kot *La poésie populaire épique en Yougoslavie au début du XXe siècle* (*Ljudska epska poezija v Jugoslaviji na začetku 20. stoletja*), in se takole spominjal svoje odločitve za terensko delo v Kraljevini Jugoslaviji:

Takrat mi ni uspelo zares doumeti, da slog, kakršen je bil Homerjev, ne more biti le del tradicije, pač pa mora biti tudi usten. Predvsem po zaslugi pripomb svojega učitelja g. Antoina Meilleta sem spoznal, čeprav sprva le napol, da je za resnično razumevanje homerskega pesništva nujno popolno razumevanje narave ustnega pesništva. Približno teden pred zagovorom moje doktorske disertacije na Sorboni je imel v Parizu vrsto predavanj profesor Mathias Murko z Univerze v Pragi. Ta so kasneje postala dostopna v njegovi knjigi *La poésie populaire épique en Yougoslavie au début du XXe siècle*. Takrat sem sicer opazil plakat za njegova predavanja, vendar nisem prepoznal večjega pomena za svoje delo. A profesor Murko je bil, nedvomno po zaslugi g. Meilleta, prisoten tudi na zagovoru mojega doktorskega dela in takrat je g. Meillet kot član komisije s svojo lahkotnostjo in jasnostjo izpostavil to pomanjkljivost v obeh mojih knjigah. Bolj kot delo kogarkoli drugega me je v naslednjih letih k študiju ustne književnosti in južnoslovanskih junaških pesmi vodilo delo profesorja Murka. (M. Parry 439)

Vemo, da je Parry poleg omenjenih predavanj in knjige *La poésie populaire épique* poznal vsaj še Murkov spis »Neues über südslavische Volksepik« (»Novo o južnoslovanski ljudski epiki«, 1919) in njegova poročila za dunajski fonogramski arhiv (gl. npr. Murko, *Bericht*). Murkov vpliv na Parryja je torej neizpodbiten,⁵ s tem pa se je Murko v zgodovino homerskih študij zapisal kot pomemben predhodnik teorije ustnosti, kar je močno zaznamovalo tudi njegovo recepcijo v ameriški primerjalni književnosti.

Za Murkov sloves v ameriški komparativistiki pa je najbolj zaslužen prav Parryjev učenec Albert Bates Lord, ki je po prezgodnji smrti svojega učitelja nadaljeval z njegovim delom v okviru svojih doktorskih raziskav (gl. Dué in Nagy). Ker je Lord Parryjevo raziskovanje s Homerja in južnoslovanske epike razširil tudi na druge ustne epe, na primer na *Beowulfa* in *Pesem o Rolandu*, je leta 1949 na harvardski univerzi doktoriral s področja primerjalne književnosti, kasneje pa je na isti univerzi postal profesor slavistike in primerjalne književnosti. V kontekstu zgodovine ameriške komparativistike tako velja izpostaviti njegovo knjigo *The Singer of Tales* (1960; delo je nastalo na podlagi doktorske disertacije), ki je teorijo ustnosti uveljavila kot eno vodilnih teorij v literarni vedi. Pravzaprav je bilo to delo tako uspešno in priznано, da je dodobra zaznamovalo celo generacijo ameriških raziskovalcev in še danes velja za eno izmed paradigmatskih del povojne ameriške komparativistike. To je v svojem delu *The Challenge of Comparative Literature*

⁵ Drugje sem sicer dokazoval, da Murkov vpliv na Parryja ni bil vsebinski, temveč ga je zgolj navdušil za raziskovanje južnoslovanskega ustnega slovstva (gl. Zabel, »'True Pioneer'«).

(1993) potrdil tudi Claudio Guillén, ki je zapisal, da je »Parry-Lordova teorija« samostojno področje znotraj primerjalne književnosti (173–179). Prav preko Lordovega raziskovanja je teorija ustnosti tako postala ena izmed osrednjih zanimanj ameriške komparativistike.

Kot sem pokazal na drugem mestu, je Lord veliko bolje od Parryja poznal Murkove raziskave tudi zato, ker je še pred izdajo knjige *The Singer of Tales* izdatno preučil njegov *magnum opus*, *Tragom srpsko-hrvatske narodne epike* (*Po sledih srbohrvaške ljudske epike*, 1951). Tako je Lord v knjigi zapisal, da je bil Murko »pravi pionir« raziskav ustne epike, o tem pa je kasneje pisal tudi njegovemu sinu Vladimirju Murku (gl. Zabel, »Matija Murko«, »'True Pioneer'«). Očitno je torej, da je Murko v povojno ameriško komparativistiko vstopil predvsem preko številnih referenc v Lordovih delih, saj je slednji močno cenil njegovo delo in ga je na več mestih označil za pomembnega začetnika preučevanja ustne književnosti.

V tem kontekstu je moč razumeti tudi nadaljnje zanimanje ameriške komparativistike za delo Matije Murka. Pri tem velja izpostaviti predvsem Johna Milesa Foleyja (1947–2012), ki je deloval na Univerzi v Missouriju in tam ustanovil Center za preučevanje ustnih tradicij (Center for Studies in Oral Tradition). Foley, ki je veljal za enega največjih poznavalcev ustnih tradicij po svetu, je še posebej tvorno vplival na sprejem Murkovih del v Ameriki. Ne le, da se je dodobra seznanil z Murkovimi raziskavami o južnoslovanski epiki, ga vključil v zgodovinski pregled teorije ustnosti in njegove raziskave upošteval v lastnih razpravah o ustni književnosti (gl. Foley, *Oral-Formulaic Theory* in *Theory of Oral Composition*), ampak je poskrbel tudi za prvi prevod Murkovih objav v angleški jezik, in sicer je leta 1990 v reviji *Oral Tradition* objavil prevod prvega dela njegove knjige *La poésie populaire épique* (izdan pod naslovom »The Singers and Their Epic Songs«; gl. Murko, »Singers«). Tako so se nad Murkovim delom začeli navduševati tudi številni drugi raziskovalci v ameriškem akademskem prostoru (gl. npr. Mitchell in Nagy; Garbrah; Vet, »Parry«; Tate; Saussy; Ready; Kanigel).

Nazadnje pa ne smemo spregledati Murkovega poznanstva z Romanom Jakobsonom (1896–1982), o čemer v tej tematski številki piše Miloš Zelenka. Jakobson in Murko ste se spoznala v Pragi, kjer je Murko do določene mere vplival tudi na praški lingvistični krožek (gl. npr. Jakobson, »On Poetic Intentions« 70 in »Slavic Epic Verse« 415–417; Bogatyrev in Jakobson 46). Ker je Jakobson leta 1941 emigriral v Ameriko, od leta 1949 pa deloval na harvardski univerzi, je imel močan vpliv tudi na razvoj povojne ameriške komparativistike. S svojim delom na področju strukturalne lingvistike tako ni zaznamoval le mladega Lorda, pač pa

tudi druge ameriške komparativiste (gl. npr. Culler). Murkov doprinos Jakobsonovi lingvistiki se je torej posredno prenesel tudi v ameriško komparativistiko, čeprav je bil Jakobson nedvomno manj zaslužen za recepcijo Murkovih raziskav kot Parry in Lord.

Vsi ti primeri potrjujejo, da je Murko s svojim delom vplival predvsem na vzpon teorije ustnosti, ki je močno zaznamovala številne vede. Tako ne preseneča, da najdemo omembe Murka v etnologiji, folkloristiki, religiologiji (med drugim je njegove raziskave južnoslovanske epike poznal tudi Mircea Eliade),⁶ antropologiji, teologiji, muzikologiji, filozofiji in arheologiji.⁷ A najmočnejše je Murko zaznamoval prav literarne vede, ki se posvečajo ustni književnosti, med njimi pa v prvi vrsti primerjalno književnost. Za ameriško komparativistiko je bil osrednjega pomena njegov vpliv na Lorda, enega največjih komparativistov v času po drugi svetovni vojni. Ker je Lord dokazoval, da so bila nekatera najpomembnejša dela zahodnega kanona po svojem izvoru ustna, je močno spremenil podobo komparativistike, ki se je posledično začela posvečati tudi ustni književnosti. Komparativisti danes več pozornosti posvečajo svetovni književnosti in literarnim tradicijam globalnega juga (kjer najdemo številne ustne tradicije), zato ne preseneča, da je teorija ustnosti v zadnji desetletjih postala še pomembnejša. S tem pa narašča tudi recepcija Murkovih pionirskih raziskav južnoslovanske epike.

Matija Murko in ameriška komparativistika pred drugo svetovno vojno

Glede na kanonizirane narative o zgodovini primerjalne književnosti naj bi se komparativistika v Ameriki razvila šele po drugi svetovni vojni, kamor so jo pregovorno prinesli evropski raziskovalci. A raziskava recepcije Murkovih del v amerškem akademskem prostoru razkrije, da so njegovo delo poznali že pred drugo svetovno vojno.

⁶ To dokazuje predvsem knjiga *Le mythe de l'éternel retour. Archétypes et répétition* (1949), v kateri Eliade razpravlja tudi o ustni zgodovini in njenih povezavah z mitologijo (59).

⁷ Za analizo Murkove recepcije po svetu gl. Zabel, »What«. Nekaj primerov vseeno navajam tukaj: za klasično filologijo gl. Lesky 32; A. Parry; Foley, *Oral-Formulaic Theory* 13 in »Oral Tradition«; Mitchell in Nagy; za literarne vede gl. Saussy 42, 184; za folkloristiko gl. Buturović; Reichl 26–46; za antropologijo gl. Vet, »Marcel Mauss«; za teologijo gl. Ong 20–21; Kelber; Eve; za muzikologijo gl. Talam; Näumann in Probst-Effah 304; Pettan 39; za filozofijo gl. Marshall 207; Esposito 52; za arheologijo gl. Powell.

Izpostaviti velja predvsem Charlesa Millsa Gayleyja (1858–1932) in Alberta Henryja Smytha (1863–1907). Čeprav težko rečemo, do kakšne mere je Murko vplival na njune raziskave, je jasno, da sta oba raziskovalca poznala nekatera njegova dela. Charles Mills Gayley (840) je v priročniku oziroma učbeniku z naslovom *Methods and Materials of Literary Criticism. Lyric, Epic, and Allied Forms of Poetry* (1920), ki ga je napisal v soavtorstvu z Benjaminom Putnamom Kurtzom (1878–1950), kot referenčno delo za pregled »srbske in južnoslovanske poezije« navedel Murkovo študijo *Geschichte der älteren südslavischen Literaturen* (Zgodovina starejših južnoslovanskih literatur, 1908). Albert Henry Smyth (47) pa je v delu z naslovom *Shakespeare's Pericles and Apollonius of Tyre. A Study in Comparative Literature* (1898) razpravljal o Murkovem članku »Die russische Übersetzung des Apollonius von Tyrus und der *Gesta Romanorum*« (»Ruski prevod Apolonija iz Tira in *Gesta Romanorum*«, 1892).⁸ Že sam podnaslov Smythovega dela, *A Study in Comparative Literature*, se zdi presenetljiv. Še bolj pa preseneča dejstvo, da je prav Gayley aktivno zagovarjal primerjalno književnost kot samostojno področje literarnih ved in se celo zavzemal za ustanovitev ameriškega društva za primerjalno književnost. Da so Murka brali po celem svetu, ni presenetljivo, saj so bila njegova dela dobro poznana. A da so ga poznali tudi ameriški komparativisti pred drugo svetovno vojno?

Zgodovina zgodnje ameriške komparativistike sicer ni povsem neznana, a je prav zaradi uradnih zgodovin vede slabo raziskana ali pa celo načrtno spregledana. Kot pokaže recepcija Murkovih raziskav, je bila ameriška komparativistika pred drugo svetovno vojno še kako živa in se je tvorno povezovala z drugimi komparativističnimi tradicijami po svetu. Kakšno naj bi bilo ukvarjanje s primerjalno književnostjo, je tako že leta 1876 pisal Charles Chauncy Shackford v članku z naslovom »Comparative Literature«. Prav Gayley, sicer profesor angleščine na Univerzi Kalifornije v Berkeleyju, po svojem delu pa aktiven komparativist in raziskovalec zgodovine literarnih ved, je bil eden tistih, ki so v zgodnjem 20. stoletju najbolj prispevali k razširjanju zanimanja za novo disciplino. Leta 1894 je tako v časopisu *The Dial* pozval k ustanovitvi društva za primerjalno književnost (angl. *society of comparative literature*), v katerem bi se raziskovalci povezali z namenom preučevanja »razvoja književnosti«, in sicer »ne zgolj dobro poznanih, temveč tudi slabše poznanih književnosti, tako med staroselci kot med civiliziranimi ljudmi na vseh stopnjah razvoja« (Gayley, »Society« 57).

⁸ Ta članek med drugim navaja tudi Louis-Paul Betz v svojem slavnem pregledu *La littérature comparée. Essai bibliographique*.

V teh besedah se zrcali predvsem vpliv Hutesona Macaulaya Posnetta (1855–1927) in njegovega dela *Comparative Literature* (1886), v katerem je svoje kolege pozval k primerjalnemu preučevanju književnosti po svetu, vključno z neevropskimi, starejšimi, pa tudi ustnimi literarnimi tradicijami.⁹

A Gayley ni bil zavezan zgolj Posnettovemu projektu primerjalne književnosti, temveč je dobro poznal tudi francosko komparativistiko. Kot piše nekoliko kasneje, leta 1903, v članku z naslovom »What is 'Comparative Literature'?« (objavljenem v časopisu *The Atlantic Monthly*), je ena izmed glavnih nalog primerjalne književnosti preučevanje medsebojnih vplivov, pri čemer se neposredno sklicuje na Textov predgovor v Betzovi knjigi *La littérature comparée*. Gayley se je tako že od samega začetka zavzemal za odprto pojmovanje komparativistike, ki bi upoštevala tako medsebojne odnose med sodobnimi književnostmi (Gayley govori o primerjavah med nacionalnimi literarnimi tradicijami) kot nepoznane, nezahodne, starejše in ustne literarne tradicije. V tem kontekstu velja omeniti tudi praktično izvedbo takšne posnettovsko-francoske metodologije, in sicer delo komparativista Alastairja S. Mackenzieja (1875–1942) *The Evolution of Literature* (1911), v katerem primerjalno in »znanstveno« pregleduje razvoj celotne – danes bi rekli svetovne – zgodovine literarnih tradicij.

Ko govorimo o institucionalizaciji primerjalne književnosti v ZDA, je potrebno povedati še to, da je tam že leta 1903 začela izhajati revija *Journal of Comparative Literature*, ki jo je v zgoraj omenjenem članku v časopisu *The Atlantic Monthly* močno pozdravil Gayley. Poleg svoje revije pa je veda dobila tudi prvi oddelek, saj je harvardska univerza že leta 1904 ustanovila podiplomski program primerjalne književnosti, kjer so pod taktirko Georgea Lymana Kittredgea (1860–1941)¹⁰ delovali in se kalili tako imenovani harvardski folkloristi.¹¹ Med njimi sta velik uspeh dosegla komparativist Francis Barton Gummere (1855–1919) in Stith Thompson (1885–1976), ki je danes poznan kot ustanovitelj Aarne-Thompsonovega kataloga ljudskih pripovedi. Tudi na to šolo je do določene mere vplival Murko, in sicer posredno preko dela angleških raziskovalcev Hectorja Munroja Chadwicka (1870–1947) in Nore

⁹ Posnettov vpliv na zgodnjo ameriško komparativistiko je bil precejšen (gl. Moriarty).

¹⁰ Kittredge se je izobraževal pri še enem znanem harvardskem profesorju, Francisu Jamesu Childu (1825–1896), ki se je primerjalnih metod učil neposredno od bratov Grimm.

¹¹ Za tako imenovano šolo harvardskih folkloristov gl. npr. Rudy; Zumwalt; Clements.

Kershaw Chadwick (1891–1972), ki sta v svoji vplivni monografiji *The Growth of Literature* (1932–1940) eno poglavje posvetila južnoslovanski epiki in tam podrobno predstavila tudi Murkove raziskave (299–458).

Ta zelo kratek pregled nekaterih ključnih trenutkov zgodnje ameriške komparativistike seveda odpira dodatna vprašanja in teme, ki bi jih bilo potrebno še raziskati. A že na tem mestu je jasno vsaj dvoje. Prvič, da so zgodnji ameriški komparativisti vsaj do določene mere poznali raziskave Matije Murka, pri čemer so bili nekateri komparativisti z njegovimi raziskavami seznanjeni neposredno, spet drugi pa so o njih brali pri drugih raziskovalcih. In drugič, ugotovimo lahko, da je ameriška komparativistika kot samostojna veda obstajala tudi pred drugo svetovno vojno. Pri tem lahko govorimo celo o metodoloških specifikah, in sicer o zanimivem spoju posnettovske primerjalne književnosti ter zgodnje francoske komparativistike, ki zgodnjo ameriško tradicijo razlikuje od drugih komparativističnih smeri po svetu, na primer od sočasne francoske ali nemške komparativistike. Prav zaradi razširitve svojega področja raziskovanja na starejše, nezahodne in ustne literarne tradicije, pa je ta smer še toliko bolj zanimiva in relevantna tudi za sodobne razprave o svetovni in postkolonialni književnosti.

Sklep: na poti k neznani zgodovini komparativistike

Kot sem pokazal na začetku prispevka, pozna primerjalna književnost več zgodovin. Nekatere med njimi so kanonizirane in splošno sprejete, druge pa so potisnjene na rob, pozabljene ali pa jih še nismo odkrili. Sodobna komparativistika – zlasti pod vplivom raziskovanja svetovne književnosti in postkolonialnih tradicij – vse bolj prepozna, da so komparativistične prakse obstajale v različnih zgodovinskih obdobjih in kulturnih prostorih. A kot razkriva recepcija Matije Murka v ameriški komparativistiki, nekateri zgodovinski momenti primerjalne književnosti prav zaradi kanoniziranih naracij o razvoju te vede še danes ostajajo slabo raziskani. Tako na primer zgodnja ameriška komparativistika, ki je bila v svojem času svojevrstno inovativna, ostaja v senci mita, da se je primerjalna književnost v Ameriki razvila šele po drugi svetovni vojni.

Murkovega prispevka k primerjalni književnosti torej ni mogoče razumeti, ne da bi hkrati prevrednotili tudi zgodovinske narative o razvoju te vede. Kot pokažejo članki v tej tematski številki, lahko Murka uvrstimo v več komparativističnih tradicij, od nemške *Stoffgeschichte* in francoskega preučevanja literarnih vplivov do ameriške komparativistike in sodobnega zanimanja za svetovno književnost (gl. Smolej;

Balžalorsky Antić; Zelenka; Petek). A nobeni izmed teh tradicij ne pripada v celoti, kar odpira možnosti za raziskovanje alternativnih, doslej neprepznanih zgodovin primerjalne književnosti. Murko je tako paradigmatski primer raziskovalca, ki nas spodbuja k premisleku o tem, kako konstruiramo zgodovino te vede. Namesto da izhajamo iz uveljavljenih zgodovinskih pripovedi in metodoloških pristopov (denimo iz postkolonialne teorije), ki jih nato apliciramo na posamezne raziskovalce, smeri in metode, je bolje ubrati nasprotno pot: od konkretnih zgodovinskih študij in arhivskih virov k širšim zgodovinskim naracijam. Le s takšnim lokaliziranim, filološkim in arhivističnim raziskovanjem se bomo osvobodili velikih zgodovinskih zgodb in predsodkov ter zgodovino primerjalne književnosti osvetlili v njeni dejanski kompleksnosti in raznolikosti.

LITERATURA

- Aldridge, A. Owen. »The Universal in Literature«. *Neohelicon*, let. 10, št. 1, 1983, str. 9–31.
- Balžalorsky Antić, Varja. »Od primerjalnega jezikoslovja k primerjalni književnosti: Meillet, Murko, Jakobson«. *Primerjalna književnost*, let. 48, št. 2, 2025, str. 121–142.
- Bassnett, Susan. *Comparative Literature. A Critical Introduction*. Blackwell, 1993.
- Betz, Louis-Paul. *La littérature comparée. Essai bibliographique*. Karl J. Trübner, 1900.
- Franco Carvalhal, Tania, ur. *Comparative Literature Worldwide. Issues and Methods*. L&PM Editores / Vitae / AILC, 1997.
- Bogatyrëv, Peter, in Roman Jakobson. »Folklore as a Special Form of Creativity«. Prev. Manfred Jacobson. *The Prague School. Selected Writings, 1929–1946*, ur. Peter Steiner, University of Texas Press, 1982, str. 32–46.
- Buturović, Đenana. *Bosanskomuslimanska usmena epika*. Institut za književnost / Svjetlost, 1992.
- Chadwick, Hector Munro, in Nora Kershaw Chadwick. *The Growth of Literature*. Cambridge University Press, 1932.
- Chevrel, Yves. *La littérature comparée*. Presses universitaires de France, 1988.
- Clements, William M. *100 Years of American Folklore Studies. A Conceptual History*. American Folklore Society, 1988.
- Culler, Jonathan. *Structuralist Poetics. Structuralism, Linguistics, and the Study of Literature*. 2. izd., Routledge, 2002.
- Damrosch, David. *Comparing the Literatures. Literary Studies in a Global Age*. Princeton University Press, 2020.
- Duë, Casey, in Gregory Nagy. »Albert Bates Lord«. *The Cambridge Guide to Homer*, ur. Corinne Ondine Pache et al., Cambridge University Press, 2020, str. 563–569.
- Eliade, Mircea. *Le mythe de l'éternel retour. Archétypes et répétition*. Gallimard, 1949.
- Elmer, David F. »Oral-Formulaic Theory«. *The Homer Encyclopedia*, zv. 2, ur. Margalit Finkelberg, Wiley-Blackwell, 2011, str. 604–607.
- Eoyang, Eugene Chen, et al., ur. *Comparative Literature Around the World. Global Practice*. Honoré Champion, 2021.

- Esposito, Mariangela. *The Realm of Mimesis in Plato. Orality, Writing, and the Ontology of the Image*. Brill, 2023.
- Eve, Eric. »Orality«. *The Dictionary of the Bible and Ancient Media*, ur. Tom Thatcher et al., Bloomsbury, 2017, str. 260–261.
- Fokkema, D. W. »Comparative Literature and the New Paradigm«. *Canadian Review of Comparative Literature*, let. 9, št. 1, 1982, str. 1–18.
- Foley, John Miles. »Oral Tradition and Its Implications«. *A New Companion to Homer*, ur. Ian Morris in Barry B. Powell. Brill, 1997, str. 146–173.
- Foley, John Miles. »Oral-Formulaic Theory«. *The Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics*, ur. Stephen Cushman et al., 4. izd., Princeton University Press, 2012, str. 976–978.
- Foley, John Miles. *Oral-Formulaic Theory and Research. An Introduction and Annotated Bibliography*. Garland, 1985.
- Foley, John Miles. *The Theory of Oral Composition. History and Methodology*. Indiana University Press, 1988.
- Franco, Bernard. *La littérature comparée. Histoire, domaines, méthodes*. Armand Colin, 2016.
- Garbrah, Kweku A. »The Forerunners of Milman Parry: I. Matthias Murko on South-Slavic Popular Epic«. *Canadian Review of Comparative Literature*, let. 27, št. 1–2, 2000, str. 274–306.
- Gayley, Charles Mills. »A Society of Comparative Literature«. *The Dial*, 1. 8. 1894, str. 57.
- Gayley, Charles Mills. »What is 'Comparative Literature'?«. *The Atlantic Monthly*, julij 1903, str. 56–68.
- Gayley, Charles Mills, in Benjamin Putnam Kurtz. *Methods and Materials of Literary Criticism. Lyric, Epic, and Allied Forms of Poetry*. Ginn, 1920.
- Gossman, Lionel, in Mihai I. Spărosu, ur. *Building a Profession. Autobiographical Perspectives on the History of Comparative Literature in the United States*. State University of New York Press, 1994.
- Guillén, Claudio. *The Challenge of Comparative Literature*. Prev. Cola Franzen, Harvard University Press, 1993.
- Guyard, Marius-François. *La littérature comparée*. Presses universitaires de France, 1951.
- Hergešić, Ivo. *Poredbena ili komparativna književnost*. Pramatica, 1932.
- Jakobson, Roman. »On Poetic Intentions and Linguistic Devices in Poetry«. *Verbal Art, Verbal Sign, Verbal Time*, ur. Krystyna Pomorska in Stephen Rudy, University of Minnesota Press, 1985, str. 69–78.
- Jakobson, Roman. »Slavic Epic Verse: Studies in Comparative Metrics«. *Selected Writings*, zv. 4, *Slavic Epic Studies*, Roman Jakobson, Mouton, 1966, str. 414–463.
- Kanigel, Robert. *Hearing Homer's Song. The Brief Life and Big Idea of Milman Parry*. Alfred A. Knopf, 2021.
- Kelber, Werner H. »Oral Tradition«. *The Dictionary of the Bible and Ancient Media*, ur. Tom Thatcher et al., Bloomsbury, 2017, str. 252–259.
- Koch, Max. »Zur Einführung«. *Zeitschrift für vergleichende Literaturgeschichte*, let. 1, 1877, str. 1–12.
- Lesky, Albin. *Geschichte der griechischen Literatur*. 2. izd., Francke, 1963.
- Lord, Albert B. »Homer, Parry, and Huso«. *American Journal of Archaeology*, let. 52, št. 1, 1948, str. 34–44.
- Lord, Albert B. *The Singer of Tales*. Harvard University Press, 1960.
- Mackenzie, Alastair S. *The Evolution of Literature*. John Murray, 1911.

- Marshall, Donald G. »Dialogue and Écriture«. *Dialogue and Deconstruction. The Gadamer-Derrida Encounter*, ur. Diane P. Michelfelder in Richard E. Palmer, State University of New York Press, 1989, str. 206–214.
- Martí Monterde, Antoni. *Un somni europeu. Història intel·lectual de la Literatura Comparada*. Universitat de València, 2011.
- Melas, Natalie. *All the Difference in the World. Postcoloniality and the Ends of Comparison*. Stanford University Press, 2007.
- Meltzl, Hugo. »Present Tasks of Comparative Literature (1887)«. *The Princeton Sourcebook in Comparative Literature. From the European Enlightenment to the Global Present*, ur. David Damrosch et al., Princeton University Press, 2009, str. 41–49.
- Mitchell, Stephen, in Gregory Nagy. »Introduction to the Second Edition«. *The Singer of Tales*, Albert B. Lord, ur. Stephen Mitchell in Gregory Nagy, 2. izd., Harvard University Press, 2000, str. vii–xxix.
- Moriarty, Michael E. »H. M. Posnett and Two American Comparatists«. *Yearbook of Comparative and General Literature*, let. 21, 1972, str. 15–22.
- Mourão, Manuela. »Comparative Literature in the United States«. *CLCWeb: Comparative Literature and Culture*, let. 2, št. 4, 2000, <https://doi.org/10.7771/1481-4374.1095>.
- Murko, Matija. »Beiträge zur Textgeschichte der *Historia septem sapientum*«. *Zeitschrift für vergleichende Literaturgeschichte*, let. 4, 1890, str. 1–34.
- Murko, Matija. *Bericht über phonographische Aufnahmen epischer Volkslieder im mittleren Bosnien und in der Herzegowina im Sommer 1913*. Alfred Hölder, 1915. Sitzungsberichte der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien. Philosophisch-Historische Klasse 179/1 / Mitteilungen der Phonogramm-Archiv-Kommission 37.
- Murko, Matija. *Geschichte der älteren südslavischen Literaturen*. C. F. Amelang, 1908.
- Murko, Matija. »Neues über südslavische Volksepik«. *Neue Jahrbücher für das klassische Altertum, Geschichte und deutsche Literatur und für Pädagogik*, let. 22, 1919, str. 273–296.
- Murko, Matija. *La poésie populaire épique en Yougoslavie au début du XXe siècle*. Honoré Champion, 1929.
- Murko, Matija. »Die russische Übersetzung des Apollonius von Tyrus und der *Gesta Romanorum*«. *Archiv für slavische Philologie*, let. 14, 1892, str. 405–421.
- Murko, Matija. »The Singers and Their Epic Songs«. Prev. John Miles Foley. *Oral Tradition*, let. 5, št. 1, 1990, str. 107–130.
- Murko, Matija. *Tragom srpsko-brvatske narodne epike. Putovanja u godinama 1930–1932*. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1951. 2 zv.
- Nagy, Gregory. »Orality and Literacy«. *Encyclopedia of Rhetoric*, ur. Thomas O. Sloane, Oxford University Press, 2001, str. 532–538.
- Näumann, Klaus, in Gisela Probst-Effah, ur. *Musikethnologische Feldforschung. Historische und gegenwartsbezogene Perspektiven*. Logos Verlag, 2021.
- Ocvirk, Anton. *Teorija primerjalne literarne zgodovine*. Znanstveno društvo v Ljubljani, 1936.
- Ong, Walter J. *Orality and Literacy. The Technologizing of the Word*. Routledge, 2002.
- Parry, Adam. »Introduction«. *The Making of Homeric Verse. The Collected Papers of Milman Parry*, ur. Adam Parry, Clarendon Press, 1971, str. ix–lxii.
- Parry, Milman. *The Making of Homeric Verse. The Collected Papers of Milman Parry*. Ur. Adam Parry, Clarendon Press, 1971.
- Petek, Nina. »Matija Murko o prvih raziskavah in recepciji indijske mitološke, literarne in jezikovne dediščine pri slovanskih narodih«. *Primerjalna književnost*, let. 48, št. 2, 2025, str. 229–248.

- Pettan, Svanibor. »Applied Ethnomusicology in the Global Arena«. *The Oxford Handbook of Applied Ethnomusicology*, ur. Svanibor Pettan and Jeff Todd Titon, Oxford University Press, 2015, str. 29–53.
- Pichois, Claude, in André M. Rousseau. *La littérature comparée*. Armand Colin, 1967.
- Posnett, Hutcheson Macaulay. *Comparative Literature*. London, Kegan Paul, Trench, 1886.
- Powell, Barry B. »Oral Tradition: Ancient Greece«. *Encyclopedia of Global Archaeology*, ur. Claire Smith, Springer, 2014, str. 5591–5597.
- Ready, Jonathan L. *The Homeric Simile in Comparative Perspectives. Oral Traditions from Saudi Arabia to Indonesia*. Oxford University Press, 2017.
- Reichl, Karl. *The Oral Epic. From Performance to Interpretation*. Routledge, 2022.
- Remak, Henry H. H. »Comparative Literature, Its Definition and Function«. *Comparative Literature. Method and Perspective*, ur. Newton P. Stallknecht in Horst Frenz, Southern Illinois University Press, 1961, str. 3–37.
- Rudy, Jill Terry. »Transforming Audiences for Oral Tradition: Child, Kittredge, Thompson, and Connections of Folklore and English Studies«. *College English*, let. 66, št. 5, 2004, str. 524–544.
- Saussy, Haun. *The Ethnography of Rhythm. Orality and Its Technologies*. Fordham University Press, 2016.
- Shackford, Charles Chauncy. »Comparative Literature«. *Proceedings of the Thirteenth Anniversary of the University Convocation of the State of New York*, Albany, Argus, 1876, str. 266–274.
- Smolej, Tone. »Matija Murko in predfrancoski začetki slovenske primerjalne književnosti v 19. stoletju«. *Primerjalna književnost*, let. 48, št. 2, 2025, str. 9–22.
- Smyth, Albert H. *Shakespeare's Pericles and Apollonius of Tyre. A Study in Comparative Literature*. Philadelphia, MacCalla, 1898.
- Strich, Fritz. *Goethe und die Weltliteratur*. A. Francke Verlag, 1946.
- Talam, Jasmina. »Creation, Transmission and Performance: Guslars in Bosnia and Herzegovina«. *Muzikološki zbornik*, let. 51, št. 2, 2015, str. 203–221.
- Tate, Aaron Phillip. »Matija Murko, Wilhelm Radloff, and Oral Epic Studies«. *Oral Tradition*, let. 26, št. 2, 2011, str. 329–352.
- Tötösy de Zepetnek, Steven, ur. *Histories and Concepts of Comparative Literature*, posebna številka revije *CLCWeb: Comparative Literature and Culture*, let. 2, št. 4, 2000, <https://docs.lib.purdue.edu/clcweb/vol2/iss4/>.
- Van Tieghem, Paul. *La littérature comparée*. Armand Colin, 1931.
- Vet, Thérèse de. »Marcel Mauss, *The Gift*, and the Oral Theory«. *Brill's Companion to Classics and Early Anthropology*, ur. Emily Varto, Brill, 2018, str. 301–325.
- Vet, Thérèse de. »Parry in Paris: Structuralism, Historical Linguistics, and the Oral Theory«. *Classical Antiquity*, let. 24, št. 2, 2005, str. 257–284.
- Virk, Tomo. *Primerjalna književnost na prelomu tisočletja. Kritični pregled*. Založba ZRC, ZRC SAZU, 2007.
- Weisstein, Ulrich. *Comparative Literature and Literary Theory. Survey and Introduction*. Prev. William Riggan, Indiana University Press, 1973.
- Wellek, René. »The Crisis of Comparative Literature«. *Concepts of Criticism*, René Wellek, ur. Stephen G. Nichols Jr., Yale University Press, 1963, str. 282–295.
- Zabel, Blaž. »Matija Murko, predhodnik Milmana Parryja?«. *Matija Murko – slovenski filolog v najširšem pomenu besede*, ur. Marko Jesenšek and Marija Stanonik, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 2020, 113–130.
- Zabel, Blaž. »'A True Pioneer': Matija Murko's Influence on Milman Parry and Albert Lord«. *Oral Tradition*, v tisku.

Zabel, Blaž. »What Is Semiperipheral Scholarship? A Case Study of Matija Murko (1861–1952) and His Reception in Oral Theory and Literary Studies«. *History of Humanities*, let. 10, št. 1, 2025, v tisku.

Zelenka, Miloš. »Matija Murko and Structural Aesthetics«. *Primerjalna književnost*, let. 48, št. 2, 2025, str. 143–162.

Zumwalt, Rosemary Levy. *American Folklore Scholarship. A Dialogue of Dissent*. Indiana University Press, 1988.

Matija Murko and American Comparative Literature

Keywords: comparative literature / Slovenian literary historians / Murko, Matija / American literary scholarship / oral theory

The article discusses the reception of Matija Murko's scholarship in American comparative literature. In this regard, I argue that the canonized narratives about the history of comparative literature do not provide an adequate framework for such research. Outlining some of the most well-known histories of comparative literature, I demonstrate how a study of Matija Murko's reception and influence on the development of American comparative studies—both after and especially before the Second World War—reveals that established histories of the discipline simply overlook certain historical periods. In doing so, I focus specifically on Murko's influence on the development of oral theory and on the work of Albert Bates Lord (1912–1991); and I discuss the reception of his works in early American comparative literature, particularly in relation to Charles Mills Gayley (1858–1932) and the "Harvard folklorists." In conclusion, I suggest that studying the dissemination of a non-canonical scholar, such as Matija Murko, can open the door to unknown or overlooked histories of comparative studies.

1.01 Izvirni znanstveni članek / Original scientific article

UDK 82.091(497.4)Murko M.

DOI: <https://doi.org/10.3986/pkn.v48.i2.02>